AVİM Yorum • No: 2024 / 44 • Ekim 2024

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI VE TURANCILIK, PANTÜRKİZM İDDİALARI

Selenay Erva YALÇIN

Analist

2009da Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi adıyla ortaya çıkan ve 2021de günümüzdeki adını alan Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)[1], Türk devletleri arasındaki iş birliğini geliştirmek; ilgili coğrafyada tarih, dil ve kültür birliğini kullanarak ekonomik, ticari, bilimsel ve teknolojik alanlar başta olmak üzere birçok alanda dayanışmayı artırmak amacıyla kurulmuştur. Kurulduğu günden itibaren etkili çalışan, zirveler düzenleyen TDT'nin bağlı kurumları da bulunmaktadır. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Türk Akademisi, Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA), Türk Kültür ve Miras Vakfı ve Türk Ticaret ve Sanayi Odası (TTSO) olmak üzere beş bağlı kurumdan bahsetmek mümkündür.[2] Her biri kendi alanında Türk dünyası ve söz konusu coğrafya için önemli kültürel, ticari, bilimsel işler yürüten bu kurumlar, Teşkilatın günümüzde önemli bir parçası haline gelmiştir. TDT'de Azerbaycan, Türkiye, Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan üye devletler olarak; Macaristan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gözlemci devletler olarak bulunmaktadır.

İçinde bulunduğu coğrafyanın jeopolitik özellikleri ve Teşkilata üye devletlerin ortak dil, tarih ve kültür birikimi göz önünde bulundurulduğunda TDT'nin önemi daha da somut anlaşılacaktır. Uluslararası kuruluşlar; örneklere bakıldığında görülecektir ki, genellikle, birbiriyle manevi bağı bulunmayan birçok farklı devletin salt ekonomik, siyasi, ticari ya da bilimsel amaçlarla bir araya gelmesiyle oluşurlar. TDT'yi benzerlerinden ayıran ve kültür, dil ve tarih birliğinden kaynaklanan manevi unsur, onu bir bütün olarak daha güvenilir ve sağlam hale getirmektedir. Üye ve gözlemci devletler için fayda sağlayan bu manevi unsur, zaman zaman haksız bir şekilde fazlaca geniş yorumlanabilmektedir. Özellikle Türk devletleri coğrafyasının iş birliksel bir bütünlük arz etmeye başlamasından sonra ortaya atılan Pantürkizm ve Turancılık ithamları bu geniş yorumun bir örneğidir.

TDT'nin var oluşu bakımından önem arz eden kavramlardan biri de Türk dünyasıdır. Orta Asya ve Türkiye coğrafyalarını dil bilimsel, tarihsel ve kültürel olarak bir arada tutan birikimler sayesinde oluşan bu kavram, Turancılık ve Pantürkizm iddialarının dayanağını oluşturmaktadır. Türk dünyası kavramının TDT nezdinde ve genel itibariyle ifade ettiği şey; Türk devletlerinin fiili olarak birleşmesi, tek bir devlet haline gelmesi ve yayılmacı bir politika izlemesi değildir. Bilakis Türk dünyası kavramı; bağımsız ve egemen üye devletlerin ticaret, enerji, eğitim, sanat, kültür vb. birçok alanda ortak birikimlerini kullanarak iş birliği mekanizması geliştirmelerini temsilen kullanılmaktadır. Bu durum,

TDT'nin daha önce yayınlamış olduğu zirve bildirilerine ve düzenlenen çalıştaylara bakılarak kolayca anlaşılabilecektir.

TDT bağlamında kullanılan Turan kavramı, siyasi bir ülküden ziyade ortak bir geçmişi paylaşan halkların tarihi bağlarını ifade etmektedir. 2024 yılında dokuzuncusu düzenlenen Büyük Hun Türk Kurultayı ile bu tarihi bağlar pekişmiş, çeşitli etkinlikler ile Türk dünyası ve gelenekleri, kardeş tabir edilen Türk topluluklarına anımsatılmıştır. Kurultay dâhilinde sportif faaliyetlere ve eğlencelere yer verilmiş, siyasi herhangi bir imada bulunulmamıştır. [3] TDT etkinlikleri ve zirveleri tarihinde Turan kavramının yayılmacı veya saldırgan bir ülküye işaret edecek şekilde kullanımına rastlamak mümkün değildir.

Daha önce de bahsedildiği gibi TDT'nin varlık amacı; Türk devletlerinin siyaset, ekonomi, göç, sanat, eğitim, ticaret, tarım, uzay gibi alanlarda etkili bir iş birliği mekanizması oluşturabilmesidir. Manevi unsuru dışında herhangi bir uluslararası kuruluştan farkı olmayan bu iş birliği mekanizmasının, salt çıkarcı amaçlarla kurulmuş politik bir birlik olarak anlaşılması haksızdır. Geçmiş ve gelecek faaliyetlere bakıldığında bölge ya da dünya itibariyle tehdit oluşturacağı izlenimi veren herhangi bir etkinlik ya da açıklamaya rastlanamamakla beraber; bölgenin refahı için de 2009dan beri aktif ve etkili şekilde çalışan bir uluslararası kuruluşa yapılan haksız ithamlar, aksine dünyanın herhangi bir yerinde ortak birikimlerine dayanarak iş birliği yoluna gitmek isteyen topluluklar için de cesaret kırıcıdır.

Sonuç olarak Türk Devletleri Teşkilatı; ortaya çıkışı, organları ve etkinlikleri ile bir uluslararası kuruluştur. Söz konusu coğrafya ve bu coğrafyada yer alan ülkeler için de Teşkilat böyle algılanmaktadır. Uluslararası alanda, ortak birikime sahip ülkelerden oluşan belli bir coğrafyada, bu ülkelerin yüksek menfaatleri için hareket eden bir uluslararası kuruluş dünya için tehdit yaratmak bir yana, ancak fayda sağlayabilecektir. TDT için siyasi olarak öngörülen Turancılık ve Pantürkizm iddiaları ise gerçeği yansıtmamakta, bölge refahını ve birliğini baltalama çabası olmaktan öteye geçememektedir.

**Resim: 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*

[1] "Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)", *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2024, https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa

[2] Türk Devletleri Teşkilatı ile İlişkili Kurumlar, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2024, https://www.turkicstates.org/tr/iliskili-kurumlar

[3] Macaristanda 9. Büyük Hun Türk Kurultayı Görkemli Bir Törenle Başladı, *TÜRKSOY*, 11 Ağustos 2024, https://www.turksoy.org/haberler/macaristanda-9-buyuk-hun-turk-kurultayi-gorkemli-bir-torenle-basladi

Yazar Hakkında :

Selenay Erva YALÇIN, 2020 yılında başladığı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2024 yılında mezun oldu. 2023 yılının Aralık ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinin (AVİM) uygulamalı eğitim programını tamamladı. Ocak 2024 □□□ AVİM □□□ misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlayan Yalçın, Mart 2025 itibariyle analist olarak görevine devam etmektedir. Halihazırda Hacettepe Üniversitesi Kamu Hukukunda yüksek lisansına devam eden Yalçın, AVİM □□□ soykırım hukuku ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: YALÇIN, Selenay Erva. 2026. "TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI VE TURANCILIK, PANTÜRKİZM İDDİALARI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2024 / 44. Ekim 03. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/TURK-DEVLETLERI-TESKILATI-VE-TURANCILIK-PANTURKIZM-IDDIALARI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır